

POMÁHÁME JIM PŘEŽÍT

Vyšlo u příležitosti tiskové konference Zoo Praha
k financování a rozvoji projektů na ochranu ohrožených
druhů živočichů dne 5. prosince 2013.

ZOOPRAHA

Jedním z klíčových projektů Zoo Praha na záchranu ohrožených druhů živočichů je Návrat divokých koní. Díky němu bylo do Mongolska přepraveno již 12 koní Převalského.

ÚVOD

Heslo Světové asociace zoologických zahrad a akvárií (WAZA), která sdružuje špičkové zoo z celého světa, zní *United for Conservation*. Postihuje to, co je v komunitě zoologických zahrad pokládáno za jejich nejdůležitější úkol.

Zoo Praha sice pro tento účel nedisponuje takovými zdroji jako špičková zařízení ve světě, přesto však jsou její projekty na výročních konferencích WAZA pravidelně oceňovány potleskem. Návrat divokých koní či Toulavý autobus vstoupily do mezinárodního povědomí a jsou vnímány veskrze pozitivně.

Těmito dvěma a také dalšími našimi projekty nejenže plníme úkol přispívat k ochraně biodiverzity, ale také pokračujeme v tom, co započali naši předchůdci, kteří pražskou zoo proslavili rozhodujícím podílem na záchraně koně Převalského.

Nic z toho by ovšem nebylo myslitelné bez přízně, již pražské zoo projevuje jak její zřizovatel, tak nejširší veřejnost. Právě z prostředků, které nám poskytují návštěvníci, financujeme naše aktivity směřující k naplňování hesla *United for Conservation*.

FINANCOVÁNÍ

Projekty Zoo Praha na ochranu ohrožených druhů a jejich prostředí jsou financovány z více zdrojů:

1. Sbírková konta

Zásadní v tomto ohledu je sbírkové konto Pomáháme jim přežít, které bylo uzavřeno a dočerpáno v letošním roce. Při této příležitosti jsme také připravili tuto drobnou publikaci.

Prostředky na toto konto přicházely z prodeje merchandisingu ve stanech v areálu Zoo Praha, z darů, z DMS či ze speciálních akcí jako je sběr mobilních telefonů či Běh pro gorily.

Nyní jsou aktivní dvě nová sbírková konta.

POMÁHÁME JIM PŘEŽÍT 43 – 680 466 0247 / 0100

Založeno: 16. 4. 2010

Ukončeno: 9. 4. 2013

Celkový výnos: 4 374 494,25 Kč

TOULAVÝ AUTOBUS 107 – 475 696 0237 / 0100

Založeno: 27. 4. 2013 na dobu neurčitou

Prozatímní výnos: 550 738,75 Kč

NÁVRAT DIVOKÝCH KONÍ 107 – 475 684 0227 / 0100

Založeno: 27. 4. 2013 na dobu neurčitou

Prozatímní výnos: 481 918,91 Kč

Na podporu in situ projektů putují mimo jiné dvě koruny z každého vstupu do Zoo Praha.

2. Koruna ze vstupného (resp. Dvoukoruna ze vstupu)

Díky pochopení zřizovatele byla 1 Kč z každé prodané vstupenky určena ve prospěch ochranných projektů. Loni pak Rada HMP schválila další navýšení těchto prostředků – namísto 1 Kč z každé prodané vstupenky jsou na projekty Zoo Praha určeny 2 Kč z každého vstupu.

3. Z prostředků České rozvojové agentury či z účelových dotací

Viz tabulka.

Čerpání prostředků na hlavní in situ projekty Zoo Praha v letech 2010–2013, s důrazem na vyúčtování sbírkového konta *Pomáháme jim přežít*

PROJEKT	VÝŠE ČERPÁNÍ Z PJP	PŘÍSPĚVEK Z PROJEKTU KORUNA ZE VSTUPNÉHO, RESP DVĚ KORUNY ZE VSTUPU	DALŠÍ FINANČNÍ ZDROJE			CELKEM NÁKLADY NA PROJEKT
Návrat divokých koní a další projekty v Mongolsku	870 214,15 Kč	1 500 000 Kč	7 141 078 Kč	8 016 Kč ¹	362 400 Kč	9 881 708,15 Kč
Vzdělávací projekty, Toulavý autobus, podpora strážců a další aktivity na ochranu goril ve střední Africe	2 626 513,31 Kč ²	1 395 600 Kč		323 914,69 Kč ³	172 040 Kč	4 518 068 Kč
Ochrana gaviálů v Indii	499 260,96 Kč	300 000 Kč				799 260,96 Kč
Ochrana supa mrchožravého na Balkáně		460 000 Kč				460 000 Kč
Další projekty na ochranu ptáků	28 829,56 Kč	160 000 Kč				188 829,56 Kč
Ostatní	319 502,81 Kč	267 900 Kč				587 402, 81 Kč

¹ Čerpání v roce 2013

² Výnosy z Běhu pro gorily a dalších akcí, i ze sběru mobilů jsou již zahrnuty ve výnosu sbírkového konta *Pomáháme jim přežít*

³ Čerpání v roce 2013

Foto: Petr Hamerník

Nejnovějším ptačím in situ projektem je záchrana supů mrchožravých na Balkáně.

PTAČÍ PROJEKTY

Ochrana supa mrchožravého

Zoo Praha odchovala za posledních deset let nejvíce mláďat supů mrchožravých v Evropě, vede evropskou plemennou knihu a Evropský záchovný program (EEP) pro supy. Od roku 2013 rozvíjí ve spolupráci s bulharskou organizací *Green Balkans* projekt, jehož dlouhodobým cílem je návrat supů mrchožravých vylihnutých v lidské péči do přírody. Prostředky od Zoo Praha poslouží na výstavbu chovných voliér v záchranné stanici ve Staré Zagoře a analýzu DNA sloužící k určení pohlaví ptáků.

Skalní masiv s hnízdními nikami supů mrchožravých v Bulharském pohoří Stara Planina.

Foto: Petr Veleňský

Foto: Petr Veleňský

Další projekty na ochranu ptáků

Pražská zoo se věnuje rovněž ochraně orlosupa bradatého, supa hnědého a supa bělohavého. Nezanedbatelná byla i její spoluúčast na reintrodukci puštíka bělavého na Šumavu. Těžiště jejich aktivit však až do zahájení spolupráce s *Green Balkans* leželo v jihovýchodní Asii. Jedenáct států tam představuje nejohroženější region planety s více než dvěma tisíci druhy zvířat, které mají nejistou budoucnost. V pořadí států s největším počtem kriticky ohrožených ptáků nechybějí v první pětce ani Indonésie a Filipíny.

Za podpory Zoo Praha je částečně zajišťován provoz záchrané stanice NFEFI (*Negros Forest Ecological Foundation Inc.*), která se nachází v Bacolodu, hlavním městě ostrova Negros na Filipínách. V této stanici probíhá od roku 1995 projekt na záchranu výra filipínského – *The Philippine Owl Conservation Programme* – s cílem vytvořit životaschopnou záložní populaci v lidské péči. Prvního odchovu bylo dosaženo v roce 2005, a to vůbec poprvé na světě. Do roku 2012 zde tři páry odchovaly dvanáct mláďat. Právě po úspěšných odchovech a příchodu dalších dospělých ptáků vyvstala akutní potřeba nových voliér, jejichž výstavbu financovala Zoo Praha.

Podpora z Prahy směřuje rovněž do *Cikananga Wildlife Center* na Jávě. Jde o největší záchranou stanici v Indonésii, kde zájem pracovníků Zoo Praha upoutali sojkovci – zástupci početné skupiny timálievitých pěvců, kteří žijí v rodinných skupinách v hustém podrostu horského pralesa.

Tím ovšem výčet zájmových druhů z Asie nekončí, z dalších lze uvést např. majnu Rothschildovu nebo špačka černokřídlého.

Foto: Tomáš Adamec

Foto: Tomáš Adamec

Foto: Ivan Dudáček

Dalšími ptačími druhy, kterým Zoo Praha pomáhá přežít, jsou majna Rothschildova, sojkovec dvoubarvý a puštík bělavý.

GAVIÁLI NA ČAMBALU

Gaviál indický je výjimečným a současně kriticky ohroženým druhem krokodýla. V povodí velkých řek severu indického subkontinentu žilo ve 40. letech 20. století odhadem až deset tisíc dospělých jedinců. Dnes jejich celkový počet nepřesahuje dvě stě, z toho je jen asi dvacet dospělých samců. Jejich posledním útočištěm je řeka Čambal – paradoxně díky tomu, že donedávna byl na jeho březích běžným jevem banditismus, který zabránil rozvoji této oblasti.

Hlavní příčinou ohrožení gaviála je znečištění řek, stavba přehrad a masivní rybolov. Velký problém však představuje také nelegální těžba písků, která gaviálům ničí kladiště, a pytláctví.

K přísné ochraně gaviálů přistoupila indická vláda již v 70. letech a její rozhodná opatření vedla k relativně rychlému úspěchu. Gaviál indický byl prohlášen za zachráněný druh. V letech 2004 až 2006 však terénní výzkumy ukázaly, že situace je ještě horší než začátkem 70. let. Vědci a ochránci přírody se proto vzepli k novým aktivitám na záchranu gaviála – a nepominutelnou roli při nich v osobě Dr. Ivana Reháka sehrála také Zoo Praha.

Dnes je klíčovou organizací pro záchranu gaviálů na Čambalu *Gharial Conservation Alliance* (GCA). Orientuje se na výzkum gaviálů a jejich prostředí, dodržování zákonů i prosazování jejich potřebných změn, spolupráci s úřady, zlepšování managementu chráněných území a v neposlední řadě na vzdělávání.

Zoo Praha podpořila GCA opakovaně již v minulých letech například nákupem člunu či financováním telemetrického sledování gaviálů. Nyní byla tato podpora ještě zvýšena a v letošním roce obdržela GCA částku téměř 500 000 korun. Ta je určena jednak na zlepšení práce ochránců přírody a jejich spolupráce s úřady, a tedy i na důslednější dodržování zákonů, jednak na osvětovou práci mezi vesničany žijícími na březích Čambalu.

Zoo Praha má neopominutelnou roli i v záchraně gaviála indického, který je ohrožen znečištěním řek, stavbou přehrad a masivním rybolovem.

Důležitou součástí ochrany ohrožených druhů je osvěta. Pražská zoo vyrábí a distribuuje místním dětem vzdělávací materiály, které představují zvířata jako fascinující tvory hodné jejich pozornosti.

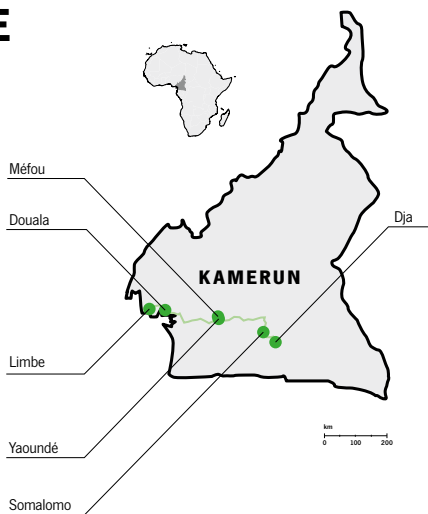
Vyvrcholením aktivit pražské zoo ve střední Africe se stal projekt Toulavý autobus, který sváží děti z pražských oblastí Kamerunu do záchranných center v Limbe a Mefou.

OCHRANA GORIL V AFRICE

Toulavý autobus

Významným předpokladem pro to, aby se podařilo jedinečnou přírodu střední Afriky a s ní i volně žijící gorily zachovat pro budoucnost, je získávání místních obyvatel pro ochranu přírody.

S cílem představit středoafriickým školákům gorily jako fascinující živé tvory byla nejprve vydána kniha gorilích pohádek, a to v nákladu

patnácti tisíc výtisků. Během roku 2011 byly tyto knihy distribuovány do škol v pralesních oblastech Kamerunu, Středoafričké republiky, Gabunu a Konžské republiky. Aby každý školák obdržel i něco pouze pro sebe, byly současně šířeny také skládačky osmi obrázků goril s naučnými texty na rubu. Po jednom obrázku tak mohlo dostat sto dvacet tisíc žáků.

Po přečtení knížky gorilích pohádek si mnohé z dětí přály spatřit gorily a právě toto přání se stalo podnětem pro vznik projektu *Toulavý autobus*. Jeho myšlenka je jednoduchá: autobus bude školáky z okolí biosférické rezervace Dja vozit do Limbe či do Mefou, kde si v tamních záchranných stanicích nejen zblízka prohlédnou gorily, ale také na této několikadenní cestě získají nezapomenutelné zážitky.

Záměr projektu se setkal s mimořádným zájmem a jeho vlastní realizaci podpořil i fakt, že pražská zoo získala do bezplatného užívání část základny v městečku Somalomo na okraji Dja. Na svou první jízdu se *Toulavý autobus* vydal v lednu 2013.

Nejde však pouze o setkání s gorilami. Vzdělávací pracovníci v obou záchranných centrech školákům z oblasti Dja poskytují zábavnou formou důležité i zajímavé informace, a tak v nich formují postoje, které se stanou největší nadějí pro budoucnost. Na vlastní cesty *Toulavého autobusu* pak v Somalomo navazuje práce *Ecoclubu přátel Dja*.

Foto: Khalil Bealaki

Gorilám hrozí vyhubení v důsledku ztráty přirozeného prostředí i lovu pro maso.

Pro ochranu goril i dalších zvířat je klíčová činnost strážců pralesa. Zoo Praha je proto podporuje nejen v Kamerunu, ale i ve Středoafričké republice.

Foto: Miroslav Bobek

Podpora strážců

V první linii boje pytláctví a ilegální těžbě dřeva stojí strážci rezervací a národních parků. Bohužel mnohdy postrádají základní vybavení. Z toho důvodu započala od roku 2010 Zoo Praha vybavovat strážce biosférické rezervace Dja v Kamerunu botami, stany, vařiči a dalším materiálem. Poskytnuta jim byla rovněž technika, zejména satelitní telefony, ale i fotoaparáty a notebooky.

V roce 2013 směřovala významná podpora také do národního parku Dzanga Ndoki ve Středoafričké republice. Západní vědci a manažeři museli po vypuknutí nepokojů v zemi z národního parku odejít, jeho správa byla opakovaně vypleněna a vzhledem k nepřítomnosti turistů se ztenčily finanční zdroje. Dzanga Ndoki je přitom jedním ze tří míst, kde se podařilo habituovat gorily nižinné, tedy přivyknout na přítomnost lidí. Pokud by museli národní park opustit i strážci a stopaři, nejenže by mnohaletá práce přišla vniveč, ale jejich místa by okamžitě zaujali pytláci. Zoo Praha proto *WWF Středoafričká republika* poskytla necelých 250 000 korun, které uhradí terénní výdaje dvaatřiceti pracovníků z *Primate Habituation Programme* na čtvrt roku.

Výzkum

Základna Toulavého autobusu v kamerunském Somalomo se otevírá vědcům – a jako první započal etnozoologický výzkum.

Pro obyvatele vesnic kolem Dja je maso divokých zvířat důležitým zdrojem bílkovin. Jestliže chceme, aby lovíli jen vybrané druhy zvířat, je klíčové znát jejich odpovědi na otázky spojené s oblibou a chutností jednotlivých druhů.

Předběžné výsledky výzkumu, který realizoval tým vedený doc. Danielem Fryntou z Přírodovědecké fakulty UK, přinesly následující zjištění:

- Všem obyvatelům se nejvíce líbí luskouni, levhart a ženetka s cibetkou.
- Tradičním lovcům Baka se líbí i gorily, dobře je znají a na rozdíl od zemědělců Bantu je neloví.
- U lovců Baka je velmi nápadná souvislost krásy s chutností lovené zvěře. Výjimku tvoří gorila a šimpanz, kteří nejsou považováni za příliš chutné, zato jsou však velmi krásní.
- Zemědělci Bantu považují gorilu za docela chutnou a zároveň nepříliš krásnou. To je pro další osud goril nebezpečná kombinace.

Foto: Daniel Frynta

Součástí projektu Toulavý autobus se stal etnozoologický výzkum PříFUK na základně v Somalomo.

Foto: Hana Cerofilová

Během tří let přepravil armádní letoun CASA do Mongolska již 12 koní Převalského.

NÁVRAT DIVOKÝCH KONÍ

Letecké transporty

Kůň Převalského – poslední divoký kůň vůbec – je světu znám od r. 1881. O necelých sto let později byl však ve volné přírodě již zcela vyhuben. Mimořádnou zásluhu na jeho přežití v lidské péči má Zoo Praha, která od roku 1959 vede celosvětovou plemennou knihu tohoto druhu. Pod vedením prof. Veselovského se stala i jedním z hlavních iniciátorů návratu koní Převalského do centrální Asie.

Transporty koní Převalského do Asie probíhaly v 90. letech a v první polovině minulého desetiletí v režii několika západoevropských organizací. Po několika letech však ustaly, přestože potřeba doplňovat populace v Mongolsku dalšími zvířaty trvala. Štafetu převzala až Zoo Praha. V spolupráci s Armádou ČR dopravila letouny CASA do západního Mongolska již dvanáct koní Převalského. První transport z České republiky do Mongolska mířil v roce 2011 do Khomiin Talu, následující dva v letech 2012 a 2013 do Tachin Talu v národním parku Gobi B.

Zatím poslední, letošní, transport proběhl v rekordně krátkém čase - cesta od nakládání v Dolním Dobřejově po vypuštění čtyř klisen do aklimatizační ohrady v Tachin Talu trvala necelých 35 hodin.

Foto: Miroslav Bábek

Všech dvanáct koní se nejen do Mongolska podařilo dopravit bez úhony, ale také se v drsných podmínkách velmi dobře aklimatizovali. Klisny v Khomiin Talu rodí mláďata, z nichž dvě již jsou ve věku, kdy mají velmi dobrou šanci dožít se dospělosti. Čtyři klisny přepravené loni vytvořili harém s divokým hřebcem Erkhesem, jsou nesmírně plaché a jistě také brzo začnou rodit mláďata. Čtyři klisny z letoška jsou ještě v aklimatizační ohradě, do níž se ovšem podařilo dostat divokému hřebci Mogoiovi.

Foto: Petr Jan Juráček

Klisny z letošního transportu jsou zatím v aklimatizační ohradě. Připojil se k nim divoký hřebec Mogoiovi.

Foto: Miroslav Bobek

Vzdělávání jde ruku v ruce s ochranou ohrožených druhů. Zoo Praha založila v Mongolsku stejně jako v Kamerunu tzv. Ekoklub pro děti.

Rozvojové projekty

V západním Mongolsku realizovala Zoo Praha z prostředků České rozvojové agentury po tři roky projekt, jehož cílem bylo jednak zlepšit fungování národního parku Gobi B, jednak zvýšit životní úroveň obyvatel této oblasti a v důsledku tak přispět k dlouhodobé udržitelnosti reintrodukčního projektu koní Převalského.

Do národního parku byla pořízena dvě terénní vozidla a vybudovány strážní posty. Pro případ kruté zimy, jaká katastrofálně postihla místní populaci koní Převalského na přelomu let 2009 a 2010, byly vybudovány seníky.

Díky spolupráci s Českou rozvojovou agenturou se v Mongolsku podařilo například zrekonstruovat nemocnici ve vesnici Bij.

Foto: Petr Jan Juráčka

Ve vesnici Bij u Tachin Talu byla zrekonstruována nemocnice, dlouhodobě podporována místní kooperativa, která zejména ženám zajišťuje pracovní příležitosti, vybudována pracovní dílna, kancelář či sklad na brambory. Při místní škole začal rovněž fungovat dětský *Ekoklub Takhi*.

Přípravy na Návrat 2014

V aklimatizační a chovné stanici v Dolním Dobřejevě jsou shromažďováni koně Převalského vhodní pro přepravu do Mongolska. Musejí splňovat řadu kritérií, a proto pocházejí z více chovatelských zařízení. Shodou okolností dnes, 5. prosince, mají být přivezeny čtyři klisny z maďarské Hortobágy.

Příprava na další Návrat samozřejmě znamená i shromažďování finančních prostředků a vyřizování všech nezbytných dokumentů a povolení. To bude ještě mnohem náročnější vzhledem k záměru pokusit se o přistání letounu CASA v polopoušti, přímo u ohrad v Tachin Talu. Doba přepravy koní by se tím velmi významně zkrátila a odpadly by rovněž některé komplikace, které způsobují dvě mezipřistání v Rusku.

Vedle vlastního transportu koní plánuje Zoo Praha pokračovat v rozvojových projektech v Biji, jejichž cílem by mělo být zajištění nových pracovních příležitostí pro místní obyvatele a přibrzdění živelného rozvoje zemědělství – vysoká spotřeba vody na zavlažování by totiž znamenala, že jí nebude dostatek v národním parku Gobi B.

V rámci svého zapojení ve vedení *International Takhi Group* bude Zoo Praha usilovat rovněž o rozšíření národního parku Gobi B či o zvýšení počtu rangerů.

Foto: Miroslav Bobek

Foto: archiv GaliaZOO

S transporty hodlá pražská zoo pokračovat i v dalších letech. Ve spolupráci s Armádou ČR plánuje přistání letounu CASA přímo u aklimatizačních ohrad.

SEZNAM ÚČASTNÍKŮ

Tým Zoo Praha:

Mgr. Miroslav Bobek, ředitel

Mgr. Jaroslav Šimek, Ph.D., zoologický náměstek

Antonín Vaidl, kurátor ptáků

Mgr. Hana Geroldová, koordinátorka in situ projektů

Hosté:

Genmjr. Ing. Bohuslav Dvořák, zástupce náčelníka Generálního štábu – náčelník štábu AČR

Doc. RNDr. Daniel Frynta, Ph.D., Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Sbírková konta

Příspěť na záchranu ohrožených druhů živočichů můžete libovolnou částkou na konta:

TOULAVÝ AUTOBUS, č. ú. 107 – 475 696 0237 / 0100

NÁVRAT DIVOKÝCH KONÍ, č. ú. 107 – 475 684 0227 / 0100

Texty: Miroslav Bobek

Výběr fotografií: Jana Ptačinská Jirátová

Autoři fotografií: Miroslav Bobek, Tomáš Adamec,
Khalil Baalbaki, Petr Jan Juračka, Petr Hamerník,
Petr Velenský, Jana Ptačinská Jirátová, Ivan Dudáček,
Daniel Frynta, Hana Geroldová, archiv GaiaZOO

Grafika: Marek Václavík

Další spolupráce: Michal Šťastný

Vydala © Zoologická zahrada hl. m. Prahy, 2013

Datum vydání: 5. 12. 2013

zoo PRAHA

Orlosup bradatý
Rakousko

Puštik bělavý
Česká republika

Šup mrchožravý
Bulharsko

Kůň Převalského
Mongolsko

Gaviál indický
Indie

Gorila nížinná
Kamerun

Vír filipínský
Filipíny

Špaček černokřídlý
Sojkovec dvoubarvý
Indonésie

Majna Rothschildova
Indonésie